

Nr 24.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till stödjande av oljeväxt- samt hamp- och linodlingen m. m.

(1:a avd.)

I årets statsverksproposition (IX H.T. p. 65 och 66) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition, för budgetåret 1949/50 beräkna reservationsanslag av 36 000 kronor till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Stödjande av odlingen av vissa kulturväxter samt av 1 700 000 kronor till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Bidrag till stödjande av priset å hamphalm och lindhalm. De beräknade beloppen motsvara den beräknade medelsåtgången till ändamålen för innevarande budgetår.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 25 februari 1949 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 68, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1) medgiva, att stöd för odling av de i propositionen omförmälda kulturväxterna må ordnas i huvudsaklig överensstämmelse med däri uppdragna riktlinjer; samt

2) å riksstaten för budgetåret 1949/50 under nionde huvudtiteln anvisa dels till *Befrämjande av fröodlingen m. m.: Stödjande av odlingen av vissa kulturväxter* ett reservationsanslag av 41 000 kronor;

dels ock till *Befrämjande av fröodlingen m. m.: Bidrag till stödjande av priset å hamphalm och lindhalm* ett reservationsanslag av 2 752 000 kronor.

I propositionen har gjorts följande

Sammanfattning.

Beträffande oljeväxterna föreslås även i år fastställande av vissa garantipriser. Tillika äskas ett belopp av 41 000 kronor för viss förädlings- och försöksverksamhet med dylika växter.

Vidare föreslås, att ett garantipris skall fastställas å 1949 års odling av bruna bönor.

Slutligen förordas vissa åtgärder till fortsatt stöd åt den inhemska odlingen av lin och hampa. I anslutning härtill begäres ett anslag av 2 752 000 kronor till bidrag till stödjande av priset å dels hamphalm av 1948 års skörd, dels lindhalm av 1947 och 1948 års skördar.

I. Åtgärder till stödjande av odling av oljeväxter.

Alltsedan år 1939 ha statsmakterna genom särskilda åtgärder lämnat stöd åt odlingen av oljeväxter. I fråga om de under tiden till och med år 1947 vidtagna stödåtgärderna torde få hänvisas till propositionerna nr 243/1939 L, IX H.T. 1940 p. 94, 132/1940 L, 29/1941, 345/1941, 177/1943, 199/1944, 50/1945, 108/1946 och 113/1947.

I skrivelse den 7 februari 1949 har *statens livsmedelskommission* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att dels godkänna av kommissionen framlagd plan för stödjande av oljeväxtodlingen under år 1949/50, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa garantipriser på oljeväxter i huvudsaklig överensstämmelse med vad kommissionen i skrivelsen föreslagit, dels till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Stödjande av odlingen av vissa kulturväxter för budgetåret 1949/50 anvisa ett belopp av 44 000 kronor. Vid kommissionens framställning ha fogats dels en inom kommissionen upprättad promemoria angående kostnaderna för framställning av olja ur svenskt oljeväxtfrö, dels en skrivelse till kommissionen från *statens industrikommission*, däri industrikommissionen uttalat sig för en oljelinodling år 1949 på minst 20 000 hektar, dels ock ett särskilt yttrande av *ledamoten av livsmedelskommissionens råd, direktören Kuno Möller*, vari förordats, att oförändrade priser skulle bibehållas för matnyttiga oljeväxter i första hand raps och rybs. *Statens priskontrollnämnd* har efter remiss avgivit yttrande över livsmedelskommissionens förevarande framställning.

Tillika har *Algot Holmberg & söner aktiebolag* i skrivelse den 23 augusti 1948 hemställt om ett från 18 000 kronor till 25 000 kronor förhöjt statsbidrag för fullföljande under år 1949 av bolagets förädlingsarbeten med sojväxter. Över framställningen ha *lantbruksstyrelsen* och *statens livsmedelskommission* den 15 oktober 1948 avgivit gemensamt utlåtande och däri förordat statsbidrag till bolaget med 18 000 kronor.

Vidare har *Sveriges utsädesförening* i samband med anslagsäskanden för budgetåret 1949/50 hemställt, att ett belopp av 14 000 kronor måtte anvisas för fortsättande av föreningens förädlingsarbeten med oljeväxter m. m. Härvid har föreningen utgått från att två nya assistenttjänster skulle inrättas å avdelningarna för ifrågavarande verksamhet. Det begärda anslagsbeloppet har därför framräknats på så sätt, att det föregående år sökta anslaget, 21 000 kronor, ökats med 5 000 kronor, utgörande den del av stegrade lönekostnader, som motsvarar statsanslagets del av hela utgiftssumman för verksamheten i fråga. Från den erhållna summan, 26 000 kronor, har dragits 12 000 kronor, motsvarande besparingen i assistentlöner vid den begärda regleringen av de två arvodesassistentbefattningarna.

I livsmedelskommissionens skrivelse den 7 februari 1949 har bland annat föreslagits en sänkning för 1949 års odling av odlarpriset för vårraps från 90 till 85 öre per kilogram samt för vitsenap från 78 till 70 öre och för oljelin från 85 till 82 öre. Dessa sänkningar ha godkänts av oljeväxtodlarnas centralförening.

Såsom skäliga garantipriser för till 9 procent vattenhalt nedtorkat frö av viss renhet har livsmedelskommissionen förordat de priser, som upptagits i följande sammanställning.

	18% vatten	9% vatten	Kostnad för omhändertagandet av fröet	Garantipris
Vårraps	85	96·5	3	100
Vitsenap	70	79·5	3	83
Oljelin	82	93·1	3	96

Vid överläggningar med representanter för oljeväxtodlarnas centralförning och Svenska lantmännens riksförbund har kommissionen vunnit anslutning till detta förslag.

Garantipris för Fiskebysenap, vallmo och hampa ha ansetts icke behöva fastställas för år 1949.

I fråga om höstraps och höstrybs har kommissionen ansett anledning icke föreligga att angiva högre garantipris beträffande 1950 års skörd än det, som gällde för vårraps av 1949 års skörd, alltså 1 krona per kilogram för en till 9 procent vattenhalt nedtorkad och till oljefabrikerna levererad vara. Härvid torde emellertid böra förutsättas, att Kungl. Maj:t må äga befogenhet att vidtaga erforderlig höjning av priset, därest så med hänsyn till försörjningsläget skulle visa sig av behovet påkallat.

Beträffande det närmare innehållet i livsmedelskommissionens skrivelse torde få hänvisas till s. 4—7 i nu ifrågavarande proposition.

Priskontrollnämnden har ansett, att garantipriserna på vårraps, vitsenap och oljelin borde fastställas till högst de priser, som gällde för 1945 års skörd eller — för frö med 9 procent vattenhalt — 92 öre per kg för frö av vårraps, 77 öre per kg för frö av vitsenap samt 85 öre per kg för linfrö. Som motivering för denna sin ståndpunkt har nämnden bland annat framhållit, att allokeringen å fettvaror upphävts sedan livsmedelskommissionen avlät sin skrivelse. Risken att behöva köpa dyrare allokering fria fettämnen hade därmed bortfallit. Priserna på importerade oljeråvaror hade vidare sjunkit under sista tiden. Nämnden har vidare anfört, att det enligt nämndens mening icke torde vara lämpligt att med en hög prissättning uppehålla en så stor oljeväxtodling som den nuvarande, därest landets försörjning kunde tillgodoses till lägre kostnader genom import. I stället borde möjligheterna till en utökning av arealen för andra grödor utnyttjas, företrädesvis beträffande sockerbetsodlingen.

Beträffande höstraps- och höstrybsodlingen under produktionsåret 1949/50 har nämnden uttalat att det enligt dess uppfattning icke vore lämpligt att redan nu definitivt fastställa priserna på frö av dessa oljevaxter av 1950 års skörd. I avvaktan på att de definitiva priserna skulle fastställas, borde dock gälla ett högsta garantipris på sådant frö, som överensstämde med det pris som komme att fastställas för vårraps av 1949 års skörd.

Beträffande frågan, huruvida någon del av priserna borde anses såsom

stimulanstillägg och icke medtagas vid inkomstberäkningen för jordbruket i den nuvarande jordbrukskalkylen, har nämnden erinrat om att de faktiska priserna på oljeväxter under de senaste åren medtagits utan avdrag i kalkylen. Något skäl att frångå denna regel förelåge enligt nämndens mening icke.

En ledamot av priskontrollnämnden, ledamoten av riksdagens andra kammar N. Jönsson, har uttalat tvekan beträffande det berättigade i att förorda en prissänkning ned till 1945 års prisnivå. Denne ledamot har jämväl ansett att i den mån någon del av de överenskomna priserna vore att betrakta såsom stimulanstillägg utöver beräknade produktionskostnader, borde denna del icke medtagas vid inkomstberäkningen för jordbruket i den nuvarande jordbrukskalkylen.

II. Åtgärder för stödjande av odling av bruna bönor.

Vid 1940 års lagtima riksdag (prop. nr 132; r. skr. nr 171) beslöts, att odlingen av bruna bönor under år 1940 skulle stödjas genom s. k. kontraktsodlingar. Under år 1941 erhöll odlingen av bruna bönor icke stöd i annan form än att införseln reglerades i anslutning till produktionskostnaderna. För stödjande av ifrågavarande odling under åren 1942—1944 fastställdes (prop. nr 138/1942, 177/1943 och 199/1944; r. skr. nr 158/1942, 177/1943 och 173/1944) ett inlösningspris av 90 kronor per deciton. Detta pris sänktes beträffande 1945 års odling till 85 kronor per deciton. Under åren 1946 och 1947 förekommo icke några inlösnings- eller garantipriser för odlingen av bruna bönor, men för 1948 års odling fastställdes (prop. 179/1948; r. skr. nr 305) ett garantipris av 1 krona 10 öre per kilogram.

I skrivelse den 4 februari 1949 har *statens livsmedelskommission* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen begära bemyndigande att för stödjande under år 1949 av odlingen av bruna bönor fastställa ett garantipris för dessa av samma storlek som föregående år eller 1 krona 10 öre per kilogram.

Beträffande det närmare innehållet i skrivelsen hänvisas till s. 9—10 i propositionen nr 68/1949.

Statens priskontrollnämnd har under hand förklarat sig icke ha något att erinra mot livsmedelskommissionens framställning.

III. Åtgärder för stödjande av odlingen av lin och hampa.

Beträffande de stödåtgärder, som under tiden till och med budgetåret 1947/48 vidtagits från statsmakternas sida i fråga om odlingen av lin och hampa, torde få hänvisas till propositionen nr 179/1948 s. 10.

Genom beslut av 1948 års riksdag (prop. nr 179; r. skr. nr 305) anvisades å riksstaten för budgetåret 1948/49 till Befrämjande av fröodlingen

m. m.: Bidrag till stödjande av priset å hamphalm och linhalm ett reservationsanslag av 1 700 000 kronor. Av nämnda anslag avsågos 700 000 kronor till stödjande av priset å hamphalm och 1 000 000 kronor till stödjande av priset å linhalm.

Kungl. Maj:t har vidare genom beslut den 9 juli 1948 medgivit Östra Götalands linodlareförening u. p. a. och Mellersta Sveriges linodlareförening u. p. a. anstånd intill utgången av augusti månad 1948 med erläggande av de amorteringar å lån från hemslöjdslånefonden, som förfallit till betalning den 31 december 1947.

Bidrag till stödjande av priset å linhalm och hamphalm.

I skrivelse den 25 augusti 1948 har *lantbruksstyrelsen*, med överlämnande av en den 30 juli 1948 dagtecknad framställning i ämnet från statens linnämnd, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till bidrag till stödjande av priset å hamphalm och linhalm för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kronor. Av detta belopp avse 700 000 kronor bidrag till stödjande av priset på hamphalm av 1948 års skörd och 2 300 000 kronor bidrag till stödjande av priset på linhalm av 1947 och 1948 års skördar. Över framställningen har statskontoret den 6 oktober 1948 avgivit utlåtande.

Sedermera har *statens livsmedelskommission* med skrivelse den 8 februari 1949 överlämnat en den 29 januari 1949 dagtecknad framställning från *statens linnämnd*. I denna framställning har linnämnden redogjort för linodlareföreningarnas slutgiltiga bokslut avseende räkenskapsåret 1 juli 1947—30 juni 1948. Med utgångspunkt från vissa i boksluten redovisade förluster har linnämnden — med ändring av sin tidigare framställning i ämnet — hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till stödjande av priset å hamphalm av 1948 års skörd och linhalm av 1947 och 1948 års skördar för nästkommande budgetår anvisa ett reservationsanslag av sammanlagt 2 752 000 kronor.

Kommissionen har tillstyrkt nämndens sistnämnda framställning, därvid kommissionen framhållit, att det med hänsyn till linodlingsföretagens likviditet måste anses vara förenligt med statsmakternas intresse, att medel skulle anvisas för budgetåret 1949/50 även till stödjande av priset å 1948 års linskörd.

I fråga om vad som närmare anförts i ovannämnda skrivelser och framställningar ävensom i däröver avgivna yttranden torde få hänvisas till s. 11—14 i propositionen nr 68/1949.

Anstånd med fullgörande av amorteringar, m. m.

I särskilda ansökningar ha *Östra Götalands linodlareförening u. p. a.*, *Mellersta Sveriges linodlareförening u. p. a.* och *Föreningen Norrlandslin u. p. a.* samt *Aktiebolaget hampberedning* och *Sveriges hampodlareförening*

u. p. a. anhållit om anstånd med erläggande av vissa amorteringar å lån från hemslöjdslånefonden. Därjämte ha *Uppsala—Stockholms läns linodlareförening u. p. a.* och *Hälsinglands linodlareförening u. p. a.* hemställt om en framflyttning av amorteringstiden för vissa till föreningarna beviljade lån från nämnda fond. I samtliga framställningar ha lämnats redogörelser för respektive företags verksamhet och ekonomiska förhållanden. Yttranden över framställningarna ha avgivits av kommerskollegium och lantbruksstyrelsen gemensamt ävensom av statskontoret.

Vidare har *statens linnämnd* i skrivelse den 18 november 1948 anhållit, att Kungl. Maj:t måtte dels förelägga riksdagen förslag om reglering av de skulder, som Aktiebolaget hamperedning och Sveriges hampodlareförening u. p. a. hade till hemslöjdslånefonden, dels ock uppdraga åt kommerskollegium och lantbruksstyrelsen att verkställa ny utredning rörande den inhemska hampodlingens och hamperedningens fortsatta bedrivande. Vid skrivelsen har fogats en framställning i ämnet av nyssnämnda hampodlareföretag. I ärendet har statens livsmedelskommission avgivit yttrande.

Linnämnden har i sin nämnda skrivelse bland annat framhållit, att de båda hamperedningsföretagen på grund av sin svaga ekonomiska ställning icke vore i stånd att erlægga förfallna amorteringar och räntor på de lån, företagen erhållit från hemslöjdslånefonden. För att möjliggöra för hamperedningsverken att konsolidera sin ekonomiska ställning — vilket vore en förutsättning för verksamhetens fortsättande — ansåge linnämnden det önskvärt, att frågan om reglering av företagens skulder till staten skulle upptagas till prövning snarast möjligt. Vidare har linnämnden anfört, att tiden syntes vara inne att återupptaga den av lantbruksstyrelsen och kommerskollegium år 1946 verkställda utredningen rörande den inhemska hampodlingens framtida bedrivande, så att denna fråga kunde klarläggas, innan nuvarande bestämmelser rörande statligt stöd åt hampodlingen med utgången av år 1950 upphörde att gälla. Linnämnden har vidare anfört bland annat, att de förfallna amorteringarna å hamperedningsföretagens lån från hemslöjdslånefonden komme den 31 december 1948 att uppgå till 1 690 140 kronor för Aktiebolaget hamperedning och till 1 459 195 kronor för Sveriges hampodlareförening. Härtill komme räntor av betydande storlek.

Rörande den närmare motiveringen för framställningarna m. m. hänvisas till s. 15—16 i förevarande proposition.

Departementschefen.

Departementschefen har anfört:

»Såsom livsmedelskommissionen anfört, torde med hänsyn till den rådande valutasituationen och önskvärdheten av att så snart som möjligt avveckla matfetsregleringen även under år 1949 en inhemsk odling av oljeväxter böra komma till stånd i ganska betydande omfattning. För detta ändamål torde statsmakterna även under nästa budgetår böra ekonomiskt stödja

denna odling i samma former som förut under en följd av år. Sålunda bör i fråga om den odling, som kan komma att ske under år 1949, garanteras ett visst pris per kilogram vårodlat oljeväxtfrö, medan beträffande höstraps och höstrybs av 1950 års skörd bör fastställas ett högsta garantipris. I likhet med föregående år torde dock något garantipris icke behöva fastställas å frö av hampa och vallmo. Med hänsyn till den ringa odlingen av Fiskebysenap torde det ej heller vara erforderligt att för år 1949 fastställa garantipris å frö av denna växt.

Livsmedelskommissionens förslag till garantipriser för år 1949 innebär i fråga om vårsådda oljeväxter en viss prissänkning i förhållande till år 1948. Mot de föreslagna priserna, vilka godtagits av odlarnas organisationer, har jag icke något att erinra. Då jag även i övrigt i huvudsak kan ansluta mig till vad kommissionen föreslagit, anser jag garantipriserna per kilogram vårsått till oljefabrikerna levererat frö med 9 procent vattenhalt böra fastställas till 1 krona för frö av vårraps, 83 öre för frö av vitsenap och 96 öre för linfrö. Enligt vad kommissionen anfört skulle odlarna vid nämnda garantipriser kunna för frö med 18 procent vattenhalt påräkna en ersättning av respektive 85, 70 och 82 öre per kilogram frö, vilket understiger samma ersättning för innevarande produktionsår med respektive 5, 8 och 3 öre. Garantipriset för frö av höstraps och höstrybs av 1950 års skörd synes icke böra överstiga 1 krona per kilogram. Det definitiva priset torde Kungl. Maj:t senare få fastställa. Härjämte torde livsmedelskommissionen, för att eventuellt uppkommande överskottspartier av frö av Fiskebysenap, vallmofrö och hampfrö skola kunna tillgodogöras för oljeutvinning, böra äga befogenhet att föranstalta om inlösen av dessa fröslag till priser, som avvägas med hänsyn till oljehalten. Enahanda befogenhet bör tillkomma kommissionen även beträffande andra oljehaltiga fröslag, till exempel solros, soja, crambe, lindådra med flera. Hinder torde emellertid icke böra möta mot att i fråga om icke kontraktsodlade fröpartier fastställas inlösningspriser, vilka understiga de priser, som i anslutning till vad jag i det föregående förordat böra utgå till kontraktsodlare.

Frågan, huruvida någon del av de nu angivna priserna bör anses som stimulanstillägg och fördenskull icke medtagas å inkomstsidan vid upprättandet av jordbrukskalkylen, torde icke böra avgöras i detta sammanhang.

Organisationen av odlingen synes jämväl under det kommande produktionsåret böra handhas i fråga om de egentliga oljeväxterna av Sveriges oljeväxtodlares centralförening och i fråga om spånadslin av linberednings-sammanslutningarna samt Riksförbundet lin och hampa.

Även för nästa budgetår torde medel böra ställas till förfogande för den av Sveriges utsädesförening och Algot Holmberg & söner aktiebolag bedrivna förädlings- och försöksverksamheten med oljeväxter. Anslaget till utsädesföreningen har under flera år utgått med oförändrat belopp av 18 000 kronor. Med hänsyn till den betydelse, som föreningens verksamhet på förrevarande område har, anser jag det skäligt, att anslaget skall uppräknas med 5 000 kronor på grund av de ökade arbetskostnaderna. Då, såsom an-

förts vid behandlingen av årets statsverksproposition (s. 112), inga nya assistenttjänster å avdelningen för oljeväxter ansetts böra inrättas, synes för föreningen böra avses ett anslag av 23 000 kronor. Anslaget till Algot Holmberg & söner aktiebolag höjdes däremot för innevarande budgetår från 15 000 till 18 000 kronor. Någon ytterligare uppräkningsanslag anser jag icke nu böra ske. För här avsedda ändamål skulle alltså för nästa budgetår erfordras tillhopa (23 000 + 18 000 =) 41 000 kronor.

De förluster, som kunna komma att uppstå i anslutning till 1949 års oljeväxtodling, böra liksom fallet varit under år 1948 täckas med anlåtande av livsmedelskommissionens clearingkassa för fettvaror. Clearingkassans medel torde även i den mån så provas erforderligt få tagas i anspråk för utlämnande av förskott till inlösen av oljeväxtfrö.

Bemyndigande torde böra inhämtas av riksdagen att vidtaga åtgärder för stödjande av odlingen av här ifrågakarande kulturväxter i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag nu förordat. Jag förutsätter, att Kungl. Maj:t skall äga befogenhet att vidtaga erforderliga jämkningar i stödåtgärderna, därest några större förskjutningar i försörjningsläget skulle inträffa.

Med hänsyn till bruna börnornas betydelse ur försörjningssynpunkt måste det anses önskvärt att säkerställa en viss tillgång på desamma. Såsom framgår av livsmedelskommissionens redogörelse har odlingen inom landet minskats under de senaste åren. Härtill kommer, att möjligheterna till import av bruna böror alltjämt synas vara tämligen ovissa. Jag finner det därför vara angeläget, att den inhemska odlingen av ifrågakarande kulturväxt upprätthålles och om möjligt erhåller en något ökad omfattning. I detta syfte anser jag, att — liksom skedde beträffande 1948 års skörd — ett garantipris bör fastställas å 1949 års skörd av bruna böror. Garantipriset torde, i enlighet med livsmedelskommissionens förslag, böra bestämmas till samma belopp som föregående år eller 1 krona 10 öre per kilogram. Kungl. Maj:t torde dock böra äga befogenhet att justera nämnda garantipris, därest så skulle visa sig erforderligt med hänsyn till ökning eller minskning i produktionskostnaderna. Liksom tidigare bör ett eventuellt inlösningsförfarande handhavas av Svenska spannmålsaktiebolaget.

Såsom framgår av vad statens linnämnd anfört har linodlareföreningarnas ekonomiska ställning ogynnsamt påverkats av inträdda stegringar i driftkostnaderna. Härtill kommer, att väderleksförhållandena under år 1947 förorsakat en betydande minskning av linskoröden. Dessa förhållanden ha medfört, att fem av landets sex linodlareföreningar redovisat förluster å rörelsen under verksamhetsåret 1947/48. Med hänsyn härtill har linnämnden hemställt, att såsom statsbidrag till stödjande av priset på linhalm av 1947 års skörd måtte anvisas ett belopp av 1 130 000 kronor. Då anslagsberäkningen synes stå i överensstämmelse med den statsgaranti, som lämnats linodlarna, tillstyrker jag, att nämnda belopp skall ställas till förfogande för ändamålet.

För att linodlareföreningarna skola erhålla en bättre ställning i bidragshänseende har linnämnden vidare föreslagit, att medel redan nu skola anvisas såsom bidrag till stödjande av priset på linhalm av 1948 års skörd. Härigenom skulle linodlareföreningarna bliva jämställda med hampodlareföretagen, vilka erhålla statsbidrag redan tämligen kort tid efter utgången av det verksamhetsår, som bidragen avse. Med hänsyn till att en sådan omläggning skulle medföra en ökning i anslagsbelastningen under budgetåret 1949/50, kan det givetvis vara tveksamt, om tidpunkten härför är lämplig. Omläggningen skulle emellertid otvivelaktigt medföra en betydande lättnad för föreningarna och även medföra en viss minskning av statsverkets utgifter för stöd åt linodlingen, eftersom föreningarnas kostnader för finansieringen av rörelsen då skulle minska. Det förtjänar vidare framhållas, att ökningen av anslagsbelastningen i huvudsak endast är av formell natur. Det skulle nämligen i annat fall sannolikt bliva nödvändigt att i betydande omfattning medgiva föreningarna anstånd med erläggande av räntor och amorteringar å deras lån från hemslöjdslånefonden. Med hänsyn härtill finner jag mig böra förorda, att medel nu skola äskas även till stödjande av priset på linhalm av 1948 års skörd. Jag har intet att erinra mot linnämndens förslag, att för ändamålet skall beräknas ett belopp av 1 000 000 kronor.

Den inhemska hampodlingen och hampberedningen torde böra uppehållas under nästkommande budgetår i ungefär samma utsträckning som hittills. En förutsättning härför torde emellertid vara, att statsmakterna skola lämna stöd åt hampberedningsföretagen jämväl under budgetåret 1949/50. Detta stöd torde böra lämnas på samma sätt som för innevarande budgetår eller i form av odlingsbidrag och anstånd med erläggande av under budgetåret förfallande amorteringar och räntor å erhållna hampberedningslån.

Frågan om fortsatt stöd åt hamp- och linodlingen efter utgången av den garantitid, som tidigare beslutats eller här förordats, torde böra utredas. Jag torde senare åter få anmäla detta ärende för Kungl. Maj:t.

Spörsmålet om avskrivning helt eller delvis av de lån, som lämnats hampberedningsföretagen från hemslöjdslånefonden, synes böra upptagas till prövning först i samband med att frågan om den inhemska hampodlingens och hampberedningens framtida omfattning slutligen avgöres. Därest riksdagen icke har något att erinra däremot bör emellertid kronan, på sätt livsmedelskommissionen föreslagit, vid behov få utfärda förklaring av innebörd att krav på återbetalning av dylikt lån icke skall göras gällande förrän i samband med likvidation av vederbörande företag och att lånet vid likvidationen skall äga sämre rätt än övriga gällande fordringar hos företaget.

Därest så skulle befinnas nödvändigt för drivande av hampberedningsföretagen under nästkommande budgetår, torde dessa företag böra kunna medgivas anstånd med erläggande av intill den 1 juli 1950 förfallande amorteringar och räntor å erhållna hampberedningslån, ehuru fortsatt amortering enligt hittillsvarande plan utgjort förutsättningen för fastställandet av de förut omförmälda odlingsbidragen.

Såsom framgår av det förut anförda ha även åtskilliga linberedningsverk gjort framställningar om anstånd med erläggande av ränta och amortering å lån från hemslöjdsånefonden. Behovet av dylikt anstånd torde väl komma att minskas avsevärt, därest i enlighet med vad jag tidigare förordat medel nu anslås till stödjande även av priset på linhalm av 1948 års skörd. Åtminstone i något fall torde man emellertid få räkna med att sådant anstånd kommer att behövas. Linberedningsverken torde därför i nu ifrågasvarande avseenden böra jämnställas med hamperedningsföretagen.

Enligt verkställda beräkningar skulle för stödjande av priset å hamphalm av 1948 års skörd kunna utgå bidrag med 665 000 kronor. Då dessa beräkningar synas böra godtagas, förordar jag att ett belopp av nämnda storlek skall äskas för ändamålet. På sätt linnämnden anført torde emellertid kunna väntas uppstå en behållning av i runt tal 43 000 kronor å det anslag, som för innevarande budgetår anvisats till bidrag till stödjande av priset å hamphalm och linhalm. I anslutning till det nu anförda och med beaktande av vad jag i det föregående förordat beträffande stöd åt linodlingen tillstyrker jag, att å riksstaten för budgetåret 1949/50, nionde huvudtiteln, under anslagstiteln Befrämjande av fröodlingen m. m.: Bidrag till stödjande av priset å hamphalm och linhalm skall uppföras ett reservationsanslag av $(1\,130\,000 + 1\,000\,000 + 665\,000 - 43\,000 =)$ 2 752 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter rörande dispositionen av anslaget.»

Utskottet.

Av den i propositionen åberopade utredningen framgår bland annat, att den totala arealen för oljevæxtodling ökat från 26 998 hektar år 1946 till 78 729 hektar år 1948. För år 1949 har livsmedelskommissionen förordat en areal av minst 70 000 hektar men har, under vissa förutsättningar, funnit intet vara att erinra mot en areal av omkring 100 000 hektar.

Med hänsyn till det ändrade importläget för fettämnen synes enligt utskottets mening kunna ifrågasättas lämpligheten av att genom förmånlig prissättning uppmuntra till en oljevæxtodling av sådan omfattning som den sålunda föreslagna. Framför allt av de skäl, Kungl. Maj:t anført, torde dock även under år 1949 en inhemsk odling av oljevæxter böra komma till stånd i betydande omfattning och stöd åt odlingen anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med de i förevarande proposition uppdragna riktlinjerna. Utskottet biträder således Kungl. Maj:ts förslag i denna del. Emellertid böra enligt utskottets mening de förhållanden, som äro av beskaffenhet att inverka på bedömandet av odlingens lämplighet, följas med uppmärksamhet, därvid bland annat bör uppmärksammas huruvida åtgärder kunna vara påkallade för att lönsamheten av oljevæxtodlingen skall bringas i skälig överensstämmelse med lönsamheten av annan odling.

Vad härefter angår hamp- och linodlingen vill utskottet understryka önskvärdheten av att utredning kommer till stånd rörande lämpligheten av fort-

satt stöd åt denna odling. För budgetåret 1949/50 torde dock bidrag böra utgå till stödjande av priset på hamphalm och linhalm efter de grunder, som föreslagits av Kungl. Maj:t. Utskottet biträder även förslaget, att kronan vid behov skall utfärda förklaring av innebörd, att krav på återbetalning av hampberedningsföretags lån från hemslöjdslånefonden icke skall göras gällande förrän i samband med företagets likvidation och att lånet vid likvidationen skall äga sämre rätt än övriga gällande fordringar hos företaget. Därvid förutsätter emellertid utskottet, att kronans rätt icke eftersättes i vidare mån än som, efter prövning i varje särskilt fall, befinnes erforderligt för att företaget skall undgå att lagligen böra upphöra med sin verksamhet.

Vad i övrigt föreslagits i propositionen har icke föranlett någon erinran från utskottets sida.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

1) medgiva, att stöd för odling av de i det föregående omnämnda kulturväxterna må ordnas i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen uppdragna riktlinjer; samt

2) å riksstaten för budgetåret 1949/50 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Befrämjande av fröodlingen m. m.: Stödjande av odlingen av vissa kulturväxter* ett reservationsanslag av 41 000 kronor;

b) till *Befrämjande av fröodlingen m. m.: Bidrag till stödjande av priset å hamphalm och linhalm* ett reservationsanslag av 2 752 000 kronor.

Stockholm den 28 april 1949.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Närvarande: se under utlåtandet nr 22.

Reservat ion

av herrar *Svedberg* och *Mårtensson* i Smedstorp.